

РАХИМОВ НАВРҮЗБЕК ШОХНАЗАРОВИЧ

**ХОРАЗМ ХАЛҚ ШЎРОЛАР
ЖУМҲУРИЯТИ ТАРИХИНИ
ЎРГАНИШ МУАММОЛАРИ
ВА ЁНДАШУВЛАР
(1920-2020 йиллар)**

УЎК: 94(575.1)

КБК: 63.3

Н.Ш. Рахимов.: Хоразм Ҳалқ Шўролар Жумҳурияти тарихини ўрганиш муаммолари ва ёндашувлар (1920-2020 йиллар). Монография/ Т.: “Lesson Press” нашриёти. 2022 . 121 бет.

Тақризчилар:

Н.А. Аллаева – ЎзР ФА Тарих институти “Тарихшунослик ва манбашунослик” маркази бошлиги, тарих фанлари доктори, доцент

Т.Х. Чориев – Тошкент давлат ўзбек тили ва адабиёти университети “Ижтимоий-гуманитар фанлар” кафедраси доценти, тарих фанлари номзоди

Мазкур монография Марказий Осиё, шу жумладан, Ўзбекистоннинг яқин давр давлатчилиги тарихини ўрганишда илмий-назарий, қиёсий таҳлил ва умумлаштириш услубларини такомиллаштиришга хизмат қилиши билан аҳамиятлидир.

Монография олий таълим муассасаларининг бакалавр талабалари ва маҳсус йўналишлардаги магистрлар учун “Тарихшунослик” фани ва “Туркистанда мустабид совет ҳокимиятининг ўрнатилиши, совет ҳокимиятининг Ўзбекистонда амалга оширган ижтимоий-сиёсий, иқтисодий тадбирларининг мустамлакачилик моҳияти (1917-1991 йй.)” маҳсус ўқув курслари бўйича маъruzалар ўқишида ва амалий машғулотлар ўтишда ҳамда ўқув қўлланмалари яратишда фойдаланилиши билан изоҳланади.

Шунингдек, XX аср Ўзбек давлатчилиги тархи соҳасида илмий тадқиқот олиб бориш истагида бўлган тадқиқотчилар мазкур китобдаги илмий хulosса ва натижалардан ўз ишларида фойдаланишлари мумкин.

Мухаррир:

Н.А. Мустафаева – Ўзбекистон Республикаси Фанлар академияси Ижтимоий-гуманитар фанлар бўлими раҳбари, тарих фанлари доктори, профессор

Монография Алишер Навоий номидаги Тошкент давлат ўзбек тили ва адабиёти университетининг Илмий-техникавий кенгашида муҳокама этилиб, нашрга тавсия этилган. (2022 йил 20 апрел баённома № 9)

КИРИШ

Жаҳонда юз бераётган шиддатли жараёнлар, турли таҳдид ва хатарлар даврида ҳар бир миллатнинг ўзлигини сақлаб қолиши ва тараққиёт йўлини белгилашда давлатчилик тарихий тажрибасига мурожаат қилиш муҳим аҳамият касб этмоқда. Айниқса, ўтган асрнинг бошларида дунё мамлакатларини икки қисмга ажратиб қўйган совет тузуми остида бўлган ҳалқлар тарихини ўрганишга бугунги куннинг кўплаб сиёсий можаролари ва маънавий-маданий таҳдидларнинг олдини олиши жиҳатидан катта эътибор қаратилмоқда.

Дунёning кўплаб илмий тадқиқот марказларида XX асрнинг биринчи чорагида Марказий Осиёда ташкил этилган давлатлар: Туркистон Автоном Совет Социалистик Республикаси, Хоразм Ҳалқ Шўролар Жумҳурияти ва Бухоро Ҳалқ Совет Республикасида кечган жараёнларнинг мазмун-моҳияти, ушбу худудларда содир бўлган қуролли ҳаракатлар тарихини ўрганиш борасида қатор илмий изланишлар олиб борилмоқда. Шунингдек, Хоразм Ҳалқ Шўролар Жумҳуриятида “Ёш хиваликлар” томонидан амалга оширилган туб ислоҳотларнинг натижалари, маҳаллий ҳалқнинг янги давлатга муносабатини баҳолаш, XXШЖ бошқарув тизими ва унинг ҳукуқий асосларини ўрганиш каби масалалар ўз ечимини кутмоқда.

Бугунги кунда ҳалқчил ва демократик тамойилларга асосланган янги Ўзбекистон давлати, эркин фуқаролик жамияти барпо этилаётган бир даврда “ўтмишдаги ютуқ ва ғалабалардан куч-қувват олиб, хато ва мағлубиятлардан хулоса ва сабоқ чиқариб яшайдиган ҳалқ ўзининг тараққиёт йўли ва келажагини тўғри белгилай олади”¹. Бу эса ўзбек давлатчилик тарихини, айниқса, “XIX асрнинг иккинчи ярми – XX аср боши Ўзбекистон тарихини тизимли ўрганишни ташкил этиш, холисона ёндашув асосида ўзбек ҳалқининг давлатчилиги тарихи бўйича тадқиқотларни амалга ошириш, ўтмишни сохталаштирилишига йўл қўймаслик, жаҳоннинг цивилизацион

¹ Ўзбекистон Республикаси Президенти Ш.Мирзиёевнинг 2021 йил 31 август куни “Янги Ўзбекистон” боғи ва Мустақиллик монументи очилишидаги нутқи // Янги Ўзбекистон. 2021, 1 сентябрь.

МУНДАРИЖА

КИРИШ.....	3
I БОБ. ХОРАЗМ ХАЛҚ ШЎРОЛАР ЖУМҲУРИЯТИНИНГ ТАШКИЛ ЭТИЛИШИ ВА БОШҚАРУВ ТИЗИМИГА ЗАМОНДОШЛАР МУНОСАБАТИ.....	5-36
1.1. XXШЖнинг ташкил топиши, мамлакат ҳаётидаги сиёсий ўзгаришларга замондошлар муносабати	6
1.2. XXШЖда 1920 – 1924 йилларда амалга оширилган ижтимоий- иқтисодий ва маданий ислоҳотларнинг давр адабиётида акс этиши.....	24
Биринчи бобга хulosса.....	34
II БОБ. СОВЕТ ДАВРИ ТАДҚИҚОТЛАРИДА ХОРАЗМ ХАЛҚ ШЎРОЛАР ЖУМҲУРИЯТИ МАВЗУСИНИНГ ЁРИТИЛИШИ.....	37-66
2.1. XXШЖ тарихини 1920 йилларнинг иккинчи ярми – 50 йилларда ўрганилиши.....	38
2.2. 1960-1980 йилларнинг биринчи ярми ва “қайта қуриш” йиллари илмий тадқиқотларида XXШЖда кечган жараёнларга берилган баҳолар.....	46
Иккинчи бобга хulosса.....	65
III БОБ. 1991-2020 ЙИЛЛАРДА ХОРАЗМ ХАЛҚ ШЎРОЛАР ЖУМҲУРИЯТИ ТАРИХИНИНГ ЎРГАНИЛИШИ.....	67-109
3.1. Ўзбекистон тарихшунослигига Хоразмда совет ҳокимияти ўрнатилиши масалалари: муносабат ва талқинлар.....	67
3.2. 1920-1924 йилларда Хоразмда кечган ижтимоий-иқтисодий ва маданий жараёнлар замонавий тадқиқотларда.....	85
3.3. XXШЖ тарихининг хорижда ўрганилиши.....	95
Учинчи бобга хulosса.....	108
УМУМИЙ ХУЛОСА.....	110
ИЛОВАЛАР.....	114

РАХИМОВ НАВРЎЗБЕК ШОХНАЗАРОВИЧ

**ХОРАЗМ ХАЛҚ ШЎРОЛАР ЖУМҲУРИЯТИ
ТАРИХИНИ ЎРГАНИШ МУАММОЛАРИ ВА ЁНДАШУВЛАР
(1920-2020 йиллар)**

Наш лиц. АI № 276, 15.06.2015

Босишига руҳсат этилди: 17.06.2022 йил
Бичими 60x84 ^{1/16}. «Times New Roman»

гарнитурада рақамли босма усулда чоп этилди.

Шартли босма таборги 7,5. Адади 200 . Буюртма № 21-06

Тел: (99) 832 99 79; (99) 817 44 54

“LESSON PRESS” МЧЖ нашриёти,
100071, Тошкент, Комолон кўчаси, 13.

«IMPRESS MEDIA» MChJ босмахонасида чоп этилди.
Тошкент шаҳри, Қушбеги кўчаси, 6-уй.